

ALKOZÓK LAPJA

tek ki Komor Marcell és Jakab Dezső akkor fiatal építészek, ma már öreg generáció. Lajta Béla, Márkus Géza, Sebestyén Artur, Kőrössi Albert, Vágó József, Bálint Zoltán és Jánbor Lajos átvették, illetve lelkük szerint áttranszponálták a Lechner tanítást és nem egy nagyarányú, monumentális középület magyar stílusban, e kornak élő dokumentuma gyanánt maradvá reánk.

Van ezek között egy csomó egészen egyéni művészi alkotás és mitem von le értékükből az a körülmény, hogy a. Mester működése adta meg az impulzust keletkezésükre.

Látszólag egészen függetlenül támadt egy fiatal építészektől álló közösség, amely nem a nagy monumentum, hanem a kis ház számára kereste meg a magyar grammatikát. Jánoszky Béla, Kozma Lajos és Tátray Béla elhatározták, hogy a népies magyar építészeti formakincsét a néppel való érintkezésben keresik. Elementek a nép közé, a magyar falvakba, Erdélybe, Kalotaszegre és fiatal lelkük ámulva szívta magába az egyszerű nép csodás szépségű irájainak illatát.

Thoroczkai-Wigand Ede, Kós Károly, Zrunczky Dezső, Györgyi Dénes, Kende Valér és zektől függetlenül Medgyasszay István. Egyre-násra produkáltak épületeiket, amelyeken e tanulmányozások igen szépen érvényesültek.

Jánoszky és Szivessy a kecskeméti Művésztelepet építették meg, Kós, Zrunczky, Lossányi a budapesti Állatkert kedves szép épületeit, Jánoszky és Kós a zebegényi templomot építették meg. Mindez épületek külsőleg más formát, más kiindulást tükröztek, mint a Lechner és tanítványai produktumai. És ezt a körülményt Lechner ellenzői arra használták fel, hogy az „igazi” magyar stílus megalkotását az ifjaknak tulajdonították, ezzel mintegy fokozottan leakarván kicsinyelni Lechner Odön providenciális működését.

Az előadó Jánoszky Béla szembeszáll ezzel az inszINUÁCIÓVAL. — Teljesen egy ez a termés a Lechnerével, ugyanabból a magból kelt ki, amelyet a nagy Lechner Odön vetett el.

Messzire vezetne, hogyha Jánoszky Béla szabadelőadását teljes tartalmával akarnók ismertetni. Megszakítás és akadozás nélkül csevegett két óránál hosszabb időn át, lebilincselő módon, fölötte érdekesen.

Kijelentése szerint még sok, igen sok elmondanivalója maradt és remélhető, hogy egy legközelebbi alkalommal vetített képek kíséretében folytatja előadását.

Az előadás-ciklus egyébként a korábbi előadó részéről is folytatódni fog a hálás publikum előtt.

Erzey.

Hogy mennyire parádés ut kívánt lenni ez a főtvonal már eredetileg, ezt a megépítés rendszere is következetes egyformasággal igazolja. Már a burkolata anyagának megválasztásánál is kivételes sorban részesült, amennyiben addig még egy helyen sem alkalmazott fakockaburkolattal látták el. Hogy disz-utat kívántak itt alkotni, kitűnik abból is, hogy a nehézforgalmat erről az irányról letiltották. Döntő bizonyíték azonban, a most elmondottak helyessége mellett az Andrassy ut burkolatalatti (és nem földalatti!) vasutja, amellyel t. i. minden időre megakadályozni kívánták, hogy ezen az utstetten valaha is villamos közúti vasutnak még csak az eszméjét is felvessék. Amiket itt most röviden összefoglalva az Andrassy ut építésének történetéről elmondunk, ezek a maguk összességükben tagadhatatlanul az illetékes hatóságoknak logikus és következetes ténykedéseire mutatnak. Ugyanis kétségtelen és nem lehet vitás, hogy valamely város fokozatos fejlesztésének eszmei körében meg van a létjogosultsága az ilyen disz-utnak és így annál is inkább meg van a helye ennek egy fővárosban. Andrassy előbb ismertett eszméje — a liget zöldjébe kivezető fő utvonal — Budapestnek Unter den Linden-je — tehát szervesen illeszkedik bele az akkori Pest városszabályozási tervzetébe. Hogy ez a fő ut nem tökéletes alkotás, nem fejlesztették ki a Lánchidig stb., ez igaz, de ennek oka nem a szülőköröség volt, hanem a pénzhiány.

Amidőn itt most elértünk ennek a fő-utnak jövő sorsát közel érintő tervjavaslathoz, amely t. i. az Andrassy utnak kifelé, állítólag a szomszédos községeig való meghosszabbítására vonatkozik, akkor, mélyebbre ható elgondolás mellett, önkéntelenül is szembe ölik egy nagyon is tisztázást követelő kérdés. Vajjon ugyanis azzal a ténybeli valósággal szemben, hogy az Andrassy ut a maga eredeti céljának megfelelően a Városligetig épült meg és ennek az alkotásnak méltó módon való befejezését — a főut lezárását — mindennél jobban jelzi a Millenniumi-Emlék, vajjon minő indító okok szólnak mellett, hogy az Andrassy ut hosszabbítását meg egész Rákospalotáig? És ez a gondolat miként egyeztethető össze az Andrassy ut eredeti rendeltetésével?

Ennek az utmeghosszabbításnak a révén az utmenti vidék kétségtelenül bizonyos előnyökhöz jut. Azonkívül jótékonyan fog főleg a szomszédos községekre, mint: Ujpest, Rákospalota, Palotaujfalu és a még tovább fekvő Csömör, Cinkota falvakra hatni. Ezek számára igen célszerű eszköz lesz az utmeghosszabbítás. Ebben az utirányban majd könnyen behozhatják élelmiszereiket csengős parasztszekerekkel az előbb felsorolt községeknek a gazdáit. És csak valaminő különleges közlekedésrendőri intézkedések meg nem akadályozzák, bejöhettek ebben az utirányban a téglával teit kocsik és a szénás szekerek stb.

Természetes, hogy másként kellene a helyzetet felogni, ha a felsorolt községek helyén egy *boulognei-erdő* állana, amely helyzet után a mai Andrassy ut jövőbeli perspektíváját egy klasszikus képen varázsolhatná elénk.

Teljes joggal kell tehát kutatnunk azok után a célkitűzések után, melyek az intéző köröknek ebben a problémában tényleg irányítják. Mert szinte el sem lehet gondolni, hogy a jövő városrendezési tervei szerint az Andrassy ut is éppen olyan közforgalmu uttá alakuljon át, mint a minők a Váci, Kerepesi, Üllői stb. utak.

Ezért tehát kimerítő tájékoztatás céljából a főváros városrendezési ügyosztályához fordulunk, ahol azután sikerült az ügy érdemére nézve teljes felvilágosítást nyernünk. Wurga László, a székesfőváros városrendezési szakértője arra a hozzáintézett kérdésre, vajjon szerinte van-e egyáltalában valaminő létjogosultsága az Andrassy ut meghosszabbítására vonatkozó tervnek, a következő választ adta: Ez a meghosszabbítási gondolat az általa létesített és erre a környékre tartozó végleges városszabályozási tervben nincs bent, ezt ő mint illet fel nem vette. Van azonban gondoskodás az ő tervében is arról, hogy a Városliget taván levő

**ÜZLETI KÖNYVEKET
KARTOTÉKOKAT
GYORSFŰZŐKET
DOSSIEREKET
SZÁMLARENDEZŐKET**

LEGOLCSÓBBAN SZÁLLIT:

Auer Ignác

könyv- és papírárugár, vonalzóintézet, könyvnyomda

Budapest, VIII., Baross-uca 80.

Telefon: József 386—02.

Az Andrassy-ut meghosszabbítása

Irta: Pirovits Aladár

Az újabb idők városrendezési mozgalmából lendületes erővel törnek felszínre olyan problémák, melyek a maguk összességében alkalmasak lehetnek Budapestnek világvárosias irányban való továbbfejlesztésére. Ide számítjuk a *Tabán rendezését*, mely immár régebb idő óta érlelődik ugyan, hogy a megoldás kezdődő stádiumába juthasson, de a nem várt nehézségek miatt ezt a közmunkát is csak a jövő alkotásai közé kell sorolnunk. Ugyancsak a jövőben megoldandó problémák: az *Erzsébet sugárút*, az *új Nemzeti Színház elhelyezése és környékének mikénti rendezése*, az *új Rókus-kórház elkészülte után a régi teleknek mikénti felhasználása*, az *Andrassy ut meghosszabbítása a város határáig*, illetve *Rákospalota és Pestujhely községei*.

Rakovszky Iván, a fővárosi közmunkák tanácsának ezidőszerinti elnöke, miként általánosan ismeretes, f. évi január 23-án előadást tartott a Lipótváros fejlődési lehetőségeiről. Rámutatott arra, hogy ennek a városterületnek az északi részén az utóbbi években, sivar lehetőségek között, rohamos építkezés indult meg, pedig ennek a negyednek még a rideg sakktábla rendszerű szabályozások idejéből származott rendezési terve, továbbá ezen a vonalon a Duna partjának a sablonos *rakpartszerűen* elgondolt és immár idejét mult kiképzési módja, végül pedig a kerület északi részén az idők folyamán oda-települt gyárak füstje stb., mind-mind várják azokat a reformszerű tervváltoztatásokat, melyek útján ezen a vidéken hangulatteljes, modern városrész alakulhat ki. Ezen kialakítás főleg a Hungária körüti dunahid megépítésével mintegy folytatászerűen és a legtermészetesebb módon terjesztendő aztán tovább a jobbparti városrészre, Óbuda vidékére.

Amikor az ilyen városfejlesztési elgondolások eszmei szerzőjeként maga a legilletékesebb fórum vezető férfja jelentkezik a nagy nyilvánosság előtt, — az ilyen megnyilatkozásoknak mintegy szükségszerűen visszhangot kell keltenük a *szaksajtónak* azokban az orgánumaiban, melyek fővárosunk fejlődési mozgalmait állandóan éber figyelemmel kísérik.

A Közmunkatanács illusztris elnökének említett előadása alkalmával volt még egy külön megszívlelésre méltó nyilatkozata, ahol t. i. figyelmezteti a főváros polgárait, hogy nagy-szabású városrendezési tervként nem csupán a hatóságoknak kell lelkesednie és áldozatot hoznia, de a lakosságnak és a telektulajdonosoknak is.

És itt most szerintünk a logika minden megértő erejével fűződik ehhez a fenti nyilatkozathoz egy másik, a mi részünkről felállított az az

igazság, hogy a hatóságoknak a tervszerű megvalósításra előkészítendő városrendezési problémáit tudományos tárgyilagossággal a kritika szemüvegén át mi is tegyük megvitátás tárgyává, mert a „több szem többet lát” örök törvényének érvényre juttatása csak jót eredményezhet és csak a helyes irányban való kibontakozás útján kíván a probléma megalkotójával együttesen haladni.

Ilyen elvi kijelentések előrebocsátása után kíván most ez a jelen közlemény az „*Andrassy ut meghosszabbítása*” felett oknyomozó kritikát gyakorolni.

A közmunkatanácsi, hivatalosnak minősíthető interjú keretében ez a probléma is szerepel, amellyel t. i. a közmunkák tanácsa a folyó éven hasonlóképpen foglalkozni kíván. Az erre vonatkozó nyilatkozat a következő megfogalmazásban jutott a nagy nyilvánosság elé: „*Andrassy utat* annak idején a közmunkák tanácsa tervezte, építette és nyitotta meg. Ez az utvonal azonban a mai formájában csonka. A Városligeten túl való meghosszabbítása egyszerűs mind a Rákospalota felé irányuló forgalom természetes utja lenne. A Lánchidval és a belső városrészekkel való összeköttetése ma még nyílt probléma. *A Városligeten túl való folytatása egynehány, rövidesen végbemenő kisajátítás elintézésével immár a megvalósulás stádiumába juthat.*”

Ennyit jegyeztünk fel idevonatkozóan, amelyből most csupán a ligeten túli meghosszabbítás problémája érdekel bennünket, amellyel szemben két igen fontos ténykörülményt állítunk be annak megvilágítása céljából, vajjon miért kell ezt a főutat a többiektől egészen más elbírálás alá venni. Emlékeztetünkbe idézve az Andrassy ut megvalósításának történetét, elmondjuk, hogy ennek az utépítésnek az eszméje is belejutott a 70-es évek nagyobb szabású városszabályozási koncepciójába, amelyben a többi között a Nagy-Körút építése is helyet foglalt. Magának gróf Andrassy Gyulának, az akkori szabályozási és építési ügyek vezéreghységének — az Ország-ház dunapartja helyezőjének — volt az eszméje, hogy építtessék a belső városrészből kiindulóan, diszesebb szabvány szerint oly széles sugár ut, mely alkalmas lesz arra, hogy a város nagyközönsége kényelmesen juthasson a Városligetbe, különösen pedig, hogy a diszes fogatok felvonulására alkalmas fő ut álljon rendelkezésre. Mert gondoljuk csak el, hogy a 70-es évekig az egyetlen, a ligetbe vezető utvonal volt a szűk, akkor is nagyforgalmu *Király uca* és ezen végig kellett a döcögő omnibuszoknak a Városligetbe igyekvőket kiszállítani, ahol tehát egyéb fogatok vagy felvonulások számára hely nem is állhatott rendelkezésre.

**Központi fűtések
vizvezetési berendezések
ornamentikai bádógos munkák**



FRIED ZSIGMOND
MŰSZAKI IRODA ÉS GYÁR
BUDAPEST, VIII., BAROSS-UCCA 76. Telefon: 324-84.

Magyar Fűtési és Szellőztetési Berendezési Vállalat

Budapest, IX., Márton-ucca 35/a. Telefon: J. 340-71.

Központi fűtés Vizvezeték és

hid irányában egy utvonal kivezessen a ligetből egy fővendőbeli térre, amely térről azonban a főforgalmi vonalirány egészen másfelé, körülbelül Rákossalva felé van vezetve. Azonban — miként Warga ezt elmondta, a közözhajnak engedve

a középítési bizottság úgy határozott, hogy a végleges szabályozási tervben vételessék fel egy olyan fűt, melynek tengelye az Andrássy ut tengelyével egyirányban és szélességére nézve is megfeleljen a forgalmi utnak.

Megtudtuk az elmondottakon kívül azt is, hogy ennek a fűtőtervezetnek a megvalósítását, tehát az Andrássy ut folytatásának megnyitását ezidő szerint egy érdekszövetkezet szorgalmazza, jár el érdekében és sürgeti a hatóságoknál.

A helyzetnek még jobban, lehetőleg teljesen mértékben való tisztázása céljából tájékoztatást szereztünk a *Köz munkák Tanácsánál* is, ahol a nyert információ szerint jelenleg folyamatban van a kérdéses fűtőmeghosszabbítás céljaira szükséges területnek békés úton tervezett ingyenes megszerzése. Ha ez a tranzakció nem sikerülne, akkor csak a kisajátítási eljárás maradhatna hátra, amely a jelen esetben abból állna, hogy az összes, ebben az utmegnyitásban érdekelt és érintett ingatlanok kommisszionális úton egyesítettének, ebből az egyesített telektömbből a szükséges utterület lejegyeztetnék, mire azután a még megmaradó ingatlanterület az érdekelt ingatlantulajdonosok között a volt ingatlanok arányában szétosztatnék.

Ezek az itt elmondottak világosan igazolják azt, hogy a most ismertetett egész tervezet után a főváros jóllehet itt egy olyan *radiális irányú* fűtővonalat nyerne, melynek forgalmi jelentőségét elvitatni nem lehet, azonban a főváros saját magával jönne összeütközésbe, ha anyagi áldozatok utján segítő kezét nyújtana olyan irányzatnak, mely radiális irányú közforgalmi fő-ut rendeltetést kívánna adni egy olyan, befejezett egésznek alkotó dísz-utnak, minő az Andrássy ut.

Celluloid ajtóvédő

„CELLUNIT“ EGYESÜLT MAGYAR CELLULOIDÁRUGYÁR R. T.
Budapest, VI., Szent László-út 38. szám. — Telefon: L. 995-57.

A magyar iparfelügyelet kérdése

A mai industriálódási folyamat, mely által az egész világ termelő rendszere mintegy metamorfózisban megy keresztül, a termelés racionalizálásában jegecesedik ki. A föbbermelés módja és az ez irányban kifejtett kutatások, ma már külön tudományt teremtettek. A tudományos üzemvezetés, (scientific management) vagy taylorizmus, a „termelés mikéntjének“ rendszere: a munkatudomány (Arbeitswissenschaft) a munkaerejét áruba bocsájto munkavállaló megvizsgálása: képesség vizsgálata (Psychotechnika Eignungsprüfung) a munka szerszámainak tudományos vizsgálata: munkatechnológia, szociálpolitika, munkás és egészségvédelem stb. — mind, mind a mai modern termelési rendszer együtthatói, ezektől eltekinteni, ezeket figyelembe nem venni, nemcsak hiba, hanem súlyos és helyrehozhatatlan mulasztás lenne . . .

A magyar iparfelügyelőség, melynek hivatását és munkakörét az 1893. évi XXVIII. t. c. és az 1886. évi 22790. számú Kazánügyi kormányrendelet, végül az 1901. évi 17001 K. M. sz. Utasítás szabja meg, volna az egyetlen törvényes szerv, melynek a fenti kérdésekkel hivatalból foglalkoznia kell.

Szándékosan jeleztük mindazon törvényeket, melyek a hazai ipari termelés praevenció védelmét szolgálni hivatottak, mert a törvények idézésével akartuk igazolni e kérdés súlyosságát és a mai állapotok tarthatatlanságát . . .

— És nézze kérem, itt vannak a gyárvezetési jelentések — bármelyik üzem — az e sőtől az utolsó évig, mind pontosan, praecisen . . . hiszen láthatja, a jelentés felől minden, ami az üzem életével és termelésével összefügg . . . Az üzemi balesetek ellenőrzés is sok munkát ad, mert a társadalombiztosítási intézet — érdekelt fél lévén — nem lehet egy szerszám véleményező szerv is, így hát belőlünk keres meg a rendőrség, az ügyészség. Hányan végzik ezt a hatalmas munkát?

— Ötvenhárom iparfelügyelő van, ezek végzik el az előbb elmondottakat. És lássa, jó lehet a kereskedelemügyi miniszter ur ónagyméltósága elismeri és méltányolja munkásságukat — mégis baj van. *Nincs utánpótlás* — pedig erre ma olyan szükség van, mint még soha! Új problémák, felfokozott tempó, a termelés új rendszere . . . minden, minden a parancsolná, hogy *gondoskodjanak az utánpótlásról — mert kihalóban vagyunk . . .*

— De azért nem panaszkodunk, mert tudjuk, hogy mi sem kerülhetjük el a trianoni átkot Csonka törzs . . . sokáig sajog-a seb . . . ideg . . .

— És hogy kétszer, háromszor annyit kell dolgoznunk, mint azelőtt? Hát Istenem! E zony sok a dolog és jóllehet megszaporodott munka, csökkent az illetmény. Nincs kő pénz, megszűnt (békében volt). Most csak kiszállásnak megfelelően (persze vidéki környéki kiszállásról van szó) negyed és fél napi díjat kapnak az urak . . .

MAGYAR BŐRSZÉK IPAR

PIPI SZ VILMOS UTÓDAI

BUDAPEST, V., MÉRLEG-UGCA 4. SZ.

Telefon: 810-56. szám.

SAJÁT KÉSZIMÉNYÜ

VALÓDI BŐR- ÉS MODERN ANGOL BUTOROK
BŐR- ÉS VELOURFOTÉLOK, MODERN
EBEDLŐSZÉKEK, ADOTT TERVEK
ÉS RAJZOK SZERINT IS. LAK-
BERENDEZÉSI TÁRGYAK,
HAJLITOTT BUTOROK.

Kopott bőrbutorait és bőrszékeit javítjuk, átfestjük és átalakítjuk!

KÉPES MINTAKÖNYVÜNKET KÉRJE!

Kőműves-, ács- és építő-

mestervizsgákra

magánoktatással, felelősséggel
előkészít:

Machó József

szakpedagógus, építőmester

Budapest, VIII., Rákóczi-út 59.

Értekezés d.u. 2-3-ig.

Szines „Gyémántbeton“ burkolatok

ACÉLBETON DR. KLEINLOGEL vezérképviselete:

Budapest, V., Zoltán-ucca 13. Tel.: L. 990-54.

Hogy mennyire igaz fenti állításunk, csak a törvények és rendelkezések évszámait kell keresnünk:

1893. évi XXVIII. t. c. (az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset elleni védelméről és az iparfelügyeletről.)

1886. évi 22.790. sz. kazánügyi kormányrendelet;

1901. évi 17001. K. M. sz. Utasítás; vagyis 28 évtől 42 évre visszamenő törvények, rendeletek. E rendelkezések, törvények és utasítások azonban olyan tág kereteket adnak, hogy minden kérdés, minden ipari, szociális, egészségügyi stb. probléma beszorítható — olyannyira, hogy az eljárások és felügyeleti problémák labirintusából nincs kivezető út.

Felkerestük Szabó Lajos ömeltóságát, Budapest székesfővárosi kir. ipari főfelügyelő urat, hogy az iparfelügyelet kérdéséről abszolút megbízható felvilágosítást kapjunk.

A főfelügyelő ur a legnagyobb előzékenységgel és készséggel állott minden tekintetben rendelkezésünkre és az alábbiakban volt szíves felvilágosítással szolgálni.

— Nagymagyarországon a békében 41 kerületünk volt. Jelenleg 13 kerületünk van.

— A munkakörünk nagy, terhes, de szép, sőt sok tekintetben ideális. Elsősorban a gyárakat vizsgáljuk felül, az összeset évente legalább egyszer. De kiterjed a felülvizsgálat az építőiparra is, hol legfőbb feladatunk az állványzat és biztonsági berendezések ellenőrzése.

— Szabad kérdeznünk. — milyen képességek az iparfelügyelő urak?

— Mérnökök — egy orvos is van köztük; é bizony hogy milyen munkát teljesítünk, nézz meg a tevékenységünkről szóló jelentésünkre — mondotta a főfelügyelő ur — és egy hatalmas nagy kötetet tett elének, melynek címe „A magyar Királyi Iparfelügyelők tevékenysége az . . . évben“ . . . több mint ezer oldal . . .

— De mindenkit kielégítünk, senki nem fordulhat hozzánk jogos kérelemmel, hogy ne segítsünk ügyén . . .

— Egy hiba van azonban. Ez az épület régi kereskedelemügyi miniszterium épülete

— Itt minisztereskedett Baross Gábor . . . I mi a negyedik emeleten vagyunk — de liftünk nincs . . . Hát ez baj! Amíg a feleink feljőnek . . . hát van mit fujni . . .

— No de azért is igyekszünk mindent a leg egyszerűbb adminisztrációval elintézni, ne hogy szegények sok emeletet járjanak! . . . Szeretnek is bennünket és nincs is panaszolnivaló . . .

— Hát bizony nem is lehet ilyen ügyforgalom sokat adminisztrálni — mondottuk — mert akkor a 25.000 akta csak akta maradna . . .

És ömeltósága jóindulattal megértően, min a jó családapa, helyeslően bólintott és még bucsuzás közben mondotta: „mi dolgozunk az aktázást inkább másnak engedjük át“.

És mikor lejöttünk a negyedik emeletről és lassan, figyelmesen végignéztük a régi Pest egyik régi történelmi emléki épületét . . .